

Hvidbog for Natura 2000-handleplanen for Natura 2000-område nr. 233
Brabrand Sø med omgivelser

Foto græssende dyr ved Årslev Engsø

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	2
2. Liste med indkomne høringssvar.....	3
3. Indkomne høringssvar og myndighedsfordeling.....	3
4. Myndighedens bemærkninger til uddrag af høringssvar.....	3
5. Myndighedernes egne redaktionelle tilpasninger	5
6. Bilag med kopi af høringssvar.....	6

1. Indledning

Natura 2000-handleplanen beskriver indsatser, som skal sikre og forbedre vilkårene for de arter og naturtyper, der er udpeget i Natura 2000-området. Natura 2000-handleplanen er en sammenskrivning af de kommunale Natura 2000-handleplaner og Natura 2000-skovhandleplanerne udarbejdet af Miljøstyrelsen.

Denne hvidbog indeholder bemærkninger til høringssvar fra Miljøstyrelsen og Aarhus Kommune.

Natura 2000-handleplanen har været i høring i perioden 7. marts til den 2. maj 2024.

Der er i høringsperioden indkommet 2 høringssvar.

I hvidbogen er en oversigt over indkomne høringssvar og hvilke myndigheder, der har bemærket på hvilke dele af høringssvarene. Desuden præsenteres uddrag af de enkelte høringssvar med myndighedernes bemærkninger. Bemærkninger, der medfører ændringer i handleplanen er ligeledes markeret.

De indsendte høringssvar fremgår af bilag.

2. Liste med indkomne hørings svar

Nedenstående liste viser indkomne hørings svar til den samlede Natura 2000-handleplan.

Offentlige myndigheder
Miljøstyrelsen
Foreninger/organisationer
Danmarks Naturfredningsforening – Lokalafdelingen i Aarhus Kommune

3. Indkomne hørings svar og myndighedsfordeling

Nedenstående liste viser uddrag af hørings svar og det er markeret med x hvilke/hvilken myndighed, der kommer med bemærkning til hørings svaret.

Hørings svar og afsender	Miljøstyrelsen	Aarhus kommune
Miljøstyrelsen		x
Danmarks Naturfredningsforening		x

4. Myndighedernes bemærkninger til uddrag af hørings svar

Myndighederne angiver her bemærkninger til de indkomne hørings svar. Det er den myndighed, som er ansvarlig for de respektive arealer og arter i Natura 2000-området, som kommer med bemærkning.

Det angives i svaret, hvis det fører til ændringer i Natura 2000-handleplanen. Dette er markeret med fed skrift under myndighedernes bemærkninger.

I nedenstående skema forkorter Miljøstyrelsen til: MST og Danmarks Naturfredningsforening til DN

Uddrag af hørings svar	Bemærkninger
Afsender: Miljøstyrelsen Hørings svaret indeholder bemærkninger til følgende emner <ul style="list-style-type: none">• Indsatser med frivillig gennemførelse• Henvi sning til love og de lovmæssige bindinger• Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode	<p>Tak for hørings svaret. I det følgende gennemgås punkterne med angivelse af bemærkninger til de angivne emner i hørings svaret.</p> <p>Indsatser med frivillig gennemførelse Kommunerne indsætter MST` s ændringsforslag om ”som udgangspunkt” i teksten om gennemførelse af projekter med frivillig aftale i kapitel 7.</p> <p>Henvi sninger til love og de lovmæssige bindinger Kommunerne retter lovhenvi sning til den nyeste bekendtgørelse af Naturbeskyttelsesloven.</p> <p>Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode Vedr. afsnit 3.1 MST bemærker, at Aarhus Kommune ikke tydeligt har redegjort for indsatser for de kortlagte skovnaturtyper, som ikke er fredskovspligtige eller offentligt ejede.</p> <p>Bemærkningen giver anledning til at Aarhus Kommune indsætter en linje i afsnit 3.1 ”Der er ikke udført indsatser for de kortlagte ikke fredskovspligtige privatejede skovnaturtyper, da de er meget små og i forvejen henligger urørt i naturområderne”.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Behov for indsatser 	<p>MST bemærker, at Aarhus Kommune ikke tydeligt har redegjort for i hvilket omfang ”indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura-2000 indsats.</p> <p>Bemærkningen giver anledning til at Aarhus Kommune indsætter en linje i afsnit 3.1, der beskriver at genrydning er en del af vedligeholdelse af indsatsen i rigkær.</p> <p>MST bemærker, 1) at behovet for indsatser relateret til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer afsluttes, og 2) at indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.</p> <p>Bemærkningen giver anledning til, at Aarhus Kommune indsætter en linje i kapitel 4 i forlængelse af tabel 4. ”Kommunen har ikke igangsat indsatser i tidligere planperioder, der afsluttes. Kommune opretholder indsatser, som afgræsning, genrydninger og høslæt, som er gennemført i første og anden planperiode.</p>
<p>Afsender: Danmarks Naturfredningsforening – lokalafdeling Aarhus – DN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bemærkning til paradigmer • Indsatser i rigkær og tilgroning 	<p>Bemærkninger</p> <p>DN gør opmærksom på, at der på tværs af alle handleplanerne anvendes mange generelle beskrivelser, som derfor ofte er irrelevante i den enkelte plan og konkrete sammenhæng.</p> <p>Handleplanerne er udfærdiget i et fællesudarbejdet paradigme i et samarbejde mellem kommunerne og Miljøstyrelsen. Paradigmet indeholder derfor stedvist standardtekster. Kommunen tager DN´s bemærkning til efterretning og vil tage bemærkningen med i det videre arbejde med fremtidige paradigmer. Paradigmerne har som udgangspunkt til formål at forenkle og tydeliggøre læsevenligheden ikke at forringe den. Konkret giver bemærkningen anledning til, at ”Marin habitatnatur og Boblerev”, der ikke er på udpegningsgrundlaget er udtaget af signaturforklaringen i bilaget.</p> <p>DN bemærker, at der er et behov for en mere gennemgribende rydning af vedvegetationen i rørskoven og på øer og halvøer i Brabrand Sø og ikke mindst Årslev Engø. Desuden bemærker DN, at de håber at græsningsmetoden no-fence bliver afprøvet for at fremme afgræsningen af rigkær.</p> <p>Indsatserne i handleplanerne er tilrettelagt så de understøtter de kortlagte naturtyper på udpegningsgrundlaget. De særlige indsatser med rydning prioriteres derfor i områder med kortlagte rigkær, hvor indsatsen skal understøtte en god til høj naturkvalitet. En gennemgribende rydning af vedvegetationen i rørskoven i øvrige dele af Natura 2000-området ligger derfor ikke som indsatser i handleplanerne.</p> <p>I 2022 indgik Aarhus Kommune i EU Life-projektet ”Urban Life Circles”. I dette regi er det hensigten af afprøve afgræsning med ”no fence” på udvalgte lokaliteter omkring Brabrand Sø. Metoden afprøves for tiden på Fanø, men yderligere udbredelse af metoden afventer dette projekt – forventeligt først hen i 2025. EU Life-projektet sætter også fokus på rørskovens fugle omkring Brabrand Sø og Årslev Engø. I samarbejde med Dansk ornitologisk forening er der udpeget områder, hvor rørskoven skal forynges maskinelt. Dette vil i nogen grad også vil berøre en fjernelse af pil, som DN Aarhus bemærker i høringssvaret.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Det rekreative tryk på fuglelivet • Klimaforandringer 	<p>DN Aarhus bemærker, at handleplanen ikke tager hånd om det rekreative pres på ynglende fugle omkring søerne. Søerne er vigtige og værdifulde yngle- raste og fourageringsområder for en lang af fugle. Handleplanerne har alene til formål at gennemføre indsatser for arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Det er vurderingen, at de igangsatte indsatser også tilgodeser en række fuglearters behov for habitater.</p> <p>Sejlladsbestemmelserne fastsættes i vandløbsregulativet og omhandler bl.a. hensyn til ynglende fugle.</p> <p>DN Aarhus påpeger, at der bør arbejdes på at forsinke vandtilførslen til Brabrand Sø ved ekstrem regn.</p> <p>Øgede nedbørsmængder, der oversvømmer engene omkring Brabrand Sø og Årslev Eng i længere tid vurderes at kunne forringe kvaliteten af rigkærene omkring søerne. Dermed er der en risiko for at en god til høj naturtilstand kan være vanskelig at fastholde eller nå på arealer, der i dag har en ringere naturkvalitet. Aarhus Kommune har derfor i regi af Urban Life Circles igangsat høslæt på større arealer for på den måde at fjerne næringstoffer og tilgodeser de lavtvoksende urter. Her skal nævnes, at DN også bidrager til at forbedre og fastholde arealet med rigkær ved tilbagevendende høslæt med le ved dødeå.</p> <p>Der er desværre ingen støtteordninger eller afsat andre midler i planerne, som kan kompensere indsatser der imødegår eventuelle klimapåvirkninger. Præventive tiltag skal pt. foregå i forbindelse med kommunens andre planlægningsopgaver, hvor især klimatilpasning kan spille en rolle, hvis byrådet vælger det.</p> <p>De fremsendte bemærkninger giver ikke anledning til ændringer i Natura 2000-handleplanen.</p>
--	--

5. Myndighedernes egne redaktionelle tilpasninger

Ingen redaktionelle ændringer fra Aarhus Kommune

Miljøstyrelsen har påpeget, at tabellerne skal fremstå uden tekst, hvis der ikke er udført nogen indsats. På den baggrund er ” – ” slettet i tabellerne og fremstår nu alene med tal eller er tomme.

6. Bilag med kopi af hørings svar

Bilag 1 – Hørings svar fra Miljøstyrelsen

Aarhus Kommune

Arter og Naturbeskyttelse J.nr. 2024-18124

Den 17-04-2024

Hørings svar fra Miljøstyrelsen i forbindelse med offentlig høring af Natura 2000-handleplan Brabrand Sø med omgivelser område nr. 233

Miljøstyrelsen sender hermed hørings svar til forslaget til Natura 2000-handleplanen og har følgende bemærkninger til den.

7. Hørings svaret indeholder bemærkninger til følgende emner

- Indsatser med frivillig gennemførelse
- Henvisninger til love og de lovmæssige bindinger
- Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode
- Behov for indsatser

8. Bemærkninger

[Indsatser med frivillig gennemførelse](#)

Miljøstyrelsen henleder opmærksomheden på, at de kommunale Natura 2000-handleplaner er udarbejdet i medfør af Miljømålslovens § 37 a, hvorefter kommunalbestyrelsen udarbejder en handleplan til gennemførelse af Natura 2000-planen inden for kommunens geografiske område på land og for den kystnære del af vanddistriktet. Ifølge Miljømålslovens § 46 a, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen sikre gennemførelse af en vedtaget handleplan.

Kommunalbestyrelsen er dermed forpligtet til at gennemføre Natura 2000-planen, også hvis det skulle vise sig, at de fornødne frivillige lodsejeraftaler ikke kan indgås. Den kommunale handleplan må derfor ikke rejse tvivl om, hvorvidt kommunalbestyrelsen er indstillet på at opfylde sine forpligtelser.

Miljøstyrelsen henviser til formuleringen af sætningen om frivillighed i afsnit 7, hvor det ikke fremgår tydeligt, at der er andre muligheder end frivillige aftaler.

Miljøstyrelsen ønsker som medudgiver af Natura 2000-handleplanen, at det specificeres yderligere fx. ved at skrive at ”Projekterne gennemføres som *udgangspunkt* ved frivillige aftaler...”.

[Henvisninger til love og de lovmæssige bindinger](#)

Miljøstyrelsen skal gøre opmærksom på, at den nyeste bekendtgørelse af Naturbeskyttelsesloven er blevet udstedt den 4. oktober 2022 (lovbekendtgørelse nr. 1392 af 04/10/2022), hvorfor lovhenvi sning bør rettes.

Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode

Miljøstyrelsen bemærker, at der ikke er redegjort for de kortlagte skovnaturtyper, som ikke er fredsskovspligtige eller offentligt ejede i afsnit 3.1. Kommunerne er jf. miljømålslovens § 37 a handleplanmyndighed for ikke-fredsskovspligtige arealer, hvorfor kommunerne er ansvarlige for, at Natura 2000-handleplanen skal indeholde en redegørelse for gennemførelsen af den planlagte indsats, herunder hvordan sikring af en skovnaturtypebevarende drift og pleje er gennemført. Skovnaturtypebevarende drift og pleje er nævnt i afsnit 3.2, men det er svært at få et overblik over omfanget. Miljøstyrelsen henstiller til at denne indsats beskrives på linje med øvrige indsatser i afsnit 3.1.

Miljøstyrelsen bemærker, at en planlagt indsats i Natura 2000-planen for forrige planperiode 2016-21 ikke er adresseret i afsnittet om behov for indsatser, jf. miljømålslovens § 46 a. Følgende indsats fremgår ikke af afsnittet og skal derfor tydeliggøres i afsnittet herom i Natura 2000-handleplanen: "Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats." Det bør tydeliggøres i hvilket omfang de gennemførte indsatser har været målrettet denne retningslinje. Hvis indsatsen ikke har været relevant noteres dette blot.

Behov for indsatser

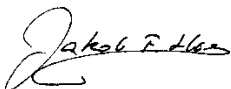
Miljøstyrelsen bemærker, at planlagte indsatser i Natura 2000-planen for nyeste planperiode 2022-27 ikke er adresseret i afsnittet om behov for indsatser, jf. miljømålslovens § 46 a. Følgende indsatser fremgår ikke af afsnittet og skal derfor tydeliggøres i afsnittet herom i Natura 2000-handleplanen:

- "Igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, afsluttes"
- "Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats".

Det kan være, der ikke er nogle relevante indsatser jfr. ovenstående. I så fald noteres dette blot.

Kommunen er velkommen til at kontakte Miljøstyrelsen, hvis styrelsens bemærkninger skulle give anledning til spørgsmål. Styrelsen indgår gerne i dialog om de afgivne bemærkninger. Ved spørgsmål kan kommunen kontakte afsender af denne mail, Ditte Galsgård digal@mst.dk eller Katrine Hansen Lemming kathl@mst.dk.

Med venlig hilsen

Jakob Høeg
Fagkoordinator chef for natur

Miljøstyrelsen
+45 72 54 40 00
mst@mst.dk

LOKALAFDELINGEN I AARHUS KOMMUNE

Formand: Sebastian Jonshøj

Telefon: 6160 3401

E-Mail: aarhus@dn.dk

Danmarks
Naturfredningsforening

Aarhus d. 2. maj 2024

Til
Aarhus Kommune
Teknik og Miljø Natur
& Vandløb

Høringssvar

ifm. Forslag til kommunale Natura 2000-handleplaner 2022-2027

Danmarks Naturfredningsforening (DN) i Aarhus har med interesse gennemlæst forslag til Natura 2000-handleplaner for N232, N233, N234 og N59.

DN bakker i det store hele op om de anførte tiltag. Vi kan dog ikke lade være med at påpege det problematiske i, at der på tværs af alle planer anvendes mange generelle beskrivelser – som derfor ofte bliver irrelevante eller decideret misvisende i den enkelte plan og konkrete sammenhæng. Det er ærgerligt, og kan vanskeligt tolkes som andet end manglende omhu i udarbejdelsen. F.eks. nævnes hensyn til marine pattedyr i alle handleplanerne; det er dog i sagens natur ikke lige relevant alle steder.

I øvrigt har DN følgende bemærkninger til hver af de fire områder/planer:

9. 59. Kysing Fjord:

Det er – som påpeget ved tidligere høringssvar – uforståeligt og uhensigtsmæssigt, at en plan med titlen ”Kysing Fjord” alene omhandler Norsminde Fjord (og altså ikke Kysing Fjord).

Generelt undlader denne handleplan at tage hånd om de største og vigtigste problemer, ikke mindst når udpegningsgrundlaget er sangsvane. Der er således mange generelle naturtiltag som kunne passe på næsten alle områder, men for få specifikke tiltag målrettet sangsvane i Kysing Fjord/Norsminde Fjord. Hvad er f.eks. sammenhængen mellem en udvidelse af arealet med urørt skov og Kysing Fjord/Sangsvane?

En høj vandkvalitet i Norsminde Fjord er altafgørende for at sikre gode fourageringsmuligheder for sangsvane (og andre vandfugle). Belastningen med først og fremmest nitrat fra oplandet inkl. Frederiksdal-inddæmningen (Kysing Fjord, ca. 100 km²) er derfor meget vigtig at få nedbragt. Imidlertid er netop spørgsmål om vandkvalitet henlagt til vandplanlægningen (s. 6), hvilket fuldstændig amputerer Natura 2000 handleplanen.

Der er berettiget fokus på naturens egne dynamikker (s. 9). Højvandsslusen ved Norsminde Fjords udløb forhindrer imidlertid sådanne naturlige dynamikker. Det vil således være en klar fordel for vandkvaliteten i fjorden, at give højvande fra den marine side frit løb, så der kan ske en omrøring og iltning af fjordvandet.

Et ikke uvæsentligt bidrag til eutrofieringen af Norsminde Fjord kommer som nævnt fra Frederiksdal-inddæmningen. En fjernelse af dæmningen langs Norsminde Fjords

sydøstlige side vil kunne få enorm betydning for fjordens fugleliv, og Kalvø og Grims- holm (i handleplanen kaldet Kalvsø og Grimsø!) vil kunne indgå som vigtige, uforstyr- rede ynglelokaliteter.

Græsning – også gerne mere græsning – på de tilstødende arealer hilses velkommen.

Vel vidende at det falder udenfor handleplanens snævre fokus ser DN gerne, at der arbejdes for tilvejebringelse af offentlig adgang langs nordsiden af Norsminde Fjord, i lighed med adgangen syd for fjorden (i Odder Kommune).

- **Lillering Skov, Stjær Skov, Tåstrup Sø og Tåstrup Mose:**

Aarhus Kommunens arbejde med jordfordeling og afklaring af, om der kan ske en for- enklung af ejerstrukturen bør fremhæves som et godt initiativ. Selvom det snævert set falder uden for denne handleplans rammer, vil det være vigtigt at arbejde for, at de to adskilte dele af N2000-området/planen kommer til at udgøre ét hele f.eks. ved mål- rettet ekstensivering og etablering af helårsgræsning i mellemstykket.

Arealet ved skydebanen (som nu er fraflyttet) udgør en ganske fin botanisk lokalitet, som bør fremmes og integreres bedre i den omgivende natur. DN foreslår at området inddrages i den nærliggende afgræsning for at undgå hurtig tilgroning af tagrør mm.

De i fredningen skitserede stiforløb trænger flere steder til vedligeholdelse. DN har tidligere indsendt en plan for potentielle kommunale opgaver i fredningen og foretaget besigtigelse med kommunen, hvorunder der blev opnået fælles forståelse omkring en række konkrete løsninger. Disse afventer fortsat implementering.

- **Brabrand Sø med omgivelser:**

Der er behov for en mere gennemgribende rydning af vedvegetation i rørskoven og på øer og halvøer i Brabrand Sø og ikke mindst Årslev Engsø.

Kommunens prioritering af rigkær bør understøttes, og DN håber i den forbindelse at afprøvning af nye teknologier (no fence) kan fremme den systematiske afgræsning af de sønære arealer i ådalen.

Det rekreative tryk på fuglelivet i Brabrand Sø omtales ikke, til trods for at der er problemer i forhold til de ynglende fugle. I den forbindelse afventer DN stadig en løsning på spørgsmålet om de rekreative aktiviteter, som blev adresseret men udskudt ifm. seneste revision af vandløbsregulativet for Aarhus Å.

Uden for Natura 2000-området bør der arbejdes for at forsinke vandtilførslen til Bra- brand Sø ved monsterregn.

- **Giber Å, Enemærket og Skåde Havbakker:**

Det anføres (s. 13) at der er fundet spor af odder to steder ved Aarhus Å. DN formo- der, at der her rettelig skal stå Giber Å?

Med venlig hilsen Sebastian
Jonshøj, formand